

Åtgärder för att stödja sociala insatsgrupper

Socialstyrelsens arbete 2013–2014

Du får gärna citera Socialstyrelsens texter om du uppger källan, exempelvis i utbildningsmaterial till självkostnadspris, men du får inte använda texterna i kommersiella sammanhang. Socialstyrelsen har ensamrätt att bestämma hur detta verk får användas, enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Även bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

ISBN 978-91-7555-216-3
Artikelnummer 2014-10-11

Publicerad www.socialstyrelsen.se, november 2014

Förord

I denna rapport beskriver Socialstyrelsen hur myndigheten under 2013-2014 följt och bidragit till det utvecklingsarbete kring sociala insatsgrupper som pågår. Rapporten är resultatet av arbetet med ett regeringsuppdrag, som syftar till att myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att stödja arbetet med sociala insatsgrupper sedan 21 februari 2013.

Sociala insatsgrupper är en samverkansform där insatserna för en ung i risk att återfalla i allvarlig brottslighet koordineras på individnivå. Det lokala arbetet samordnas under ledning av socialtjänsten i den kommun där den unge bor. Idag finns ett fyrtiotal verksamheter runt om i landet.

Rapporten innehåller också en beskrivning av hur socialtjänstens behov av fortsatt stöd ser ut och förslag om hur myndigheten framöver kan stödja verksamheterna i arbetet.

Arbetet med rapporten har genomförts av Rose-Marie Nylander. Ansvarig för arbetet har enhetschef Jenny Rehnman varit.

Lars-Erik Holm
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Socialstyrelsens aktiviteter 2013–2014	7
Socialtjänstens behov av fortsatt stöd	7
Bakgrund	8
Myndigheternas arbete	8
Socialstyrelsens arbete 2011–2012	8
Socialstyrelsens åtgärder 2013–2014	11
Samverkan och erfarenhetsutbyte	11
Enkät och dialog med socialtjänsten	11
Relevanta publikationer	12
Socialtjänstens behov av fortsatt stöd	13
Fortsatt forum för erfarenhetsutbyte?	13
Definitionen av en social insatsgrupp	13
Urval av deltagande ungdomar	13
Att inhämta ett samtycke	14
Lokal samordning	14
Metoder för att förebygga återfall i brott	15
Lokal uppföljning	15
Slutsatser och fortsatt stöd	16
Ett pågående utvecklingsarbete	16
Socialtjänstens behov av stöd	16
Socialstyrelsens fortsatta arbete	17
Referenser	18

Sammanfattning

Våren 2011 fick Socialstyrelsen i uppdrag (Ju2011/1906/KRIM) att ta fram en vägledning för arbetet med sociala insatsgrupper. Mottagare av vägledningen är i första hand verksamma inom socialtjänst, polis och skola. I samband med detta skulle myndigheten också utveckla ett instrument för bedömning av ungdomar i risk att bli återfalla i brott. Sedan uppdragen slutrapporterades har Socialstyrelsen inte haft något särskilt uppdrag om sociala insatsgrupper.

Den här rapporten beskriver hur Socialstyrelsen följt och på olika sätt bidragit till det utvecklingsarbete i frågan om sociala insatsgrupper som pågår.

Socialstyrelsens aktiviteter 2013–2014

Under perioden har Socialstyrelsen bland annat:

- deltagit i arbetsgruppsmöten, styrgruppsmöten och de fora för erfarenhetsutbyte som ordnats av Rikspolisstyrelsen, RPS
- skrivit under en gemensam viljeförklaring om att driva frågan och utvecklingen av sociala insatsgrupper vidare
- tagit fram flera publikationer och författningar som direkt eller indirekt har relevans för arbetet med sociala insatsgrupper
- bidragit till de samproducerade informationsmaterial som tagits fram i samråd med övriga nationella myndigheter
- granskat tillämpningen av metoden motiverande samtal för att förebygga att ungdomar återfaller i brott
- fört en dialog med representanter från socialtjänsten för att ta reda på behovet av fortsatt stöd från Socialstyrelsen.

Socialtjänstens behov av fortsatt stöd

Socialtjänsten har fortsatt behov av stöd när det gäller utbyte av erfarenheter, rättstillämpning och metodutveckling.

Socialstyrelsen avser under 2015–2016 att fortsätta följa arbetet med sociala insatsgrupper, bland annat inom det nätverk för erfarenhetsutbyte som SKL, Sveriges kommuner och landsting, förvaltar. Myndigheten avser också att, med utgångspunkt i socialtjänstens behov, se över möjligheten att i vissa frågor komma med tydligare och mer konkret vägledning till verksamheterna.

Bakgrund

Myndigheternas arbete

Våren 2011 fick Socialstyrelsen i uppdrag (Ju2011/1906/KRIM) att ta fram en vägledning för arbetet med sociala insatsgrupper. I samband med det skulle Socialstyrelsen också utveckla ett instrument för bedömning av ungdomar i risk. RPS fick samtidigt i uppdrag att initiera en pilotverksamhet med sociala insatsgrupper. Uppdragen slutredovisades i oktober 2012 [1, 2]. Uppdraget om riskbedömningsinstrumentet rapporterades till regeringen i oktober 2013 [3].

I februari 2013 uppdrog regeringen åt RPS att aktivt stödja det fortsatta arbetet i sociala insatsgrupper och bidra till en fortsatt utveckling av arbetssättet (Ju2013/1370/PO).

Modellen för de sociala insatsgrupperna

Enligt regeringens förslag utgör de sociala insatsgrupperna en lokal samarbetsform där insatserna för unga i riskzon att återfalla i allvarlig brottslighet koordineras på individnivå. Enligt modellen ska stöd och hjälp till den unge samordnas under ledning av socialtjänsten i den kommun där den unge bor (Ju2011/1906/KRIM).

I dag finns lokala verksamheter med sociala insatsgrupper på ett fyrtiotal platser i landet och vi känner till att arbetet organiseras och genomförs på många olika sätt. Gemensamt för verksamheterna är att man upprättar ett samtycke med ungdomen, i förekommande fall vårdnadshavarna, som möjliggör att de ingående aktörerna kan dela information om den unge personen.

Socialstyrelsens arbete 2011–2012

Vägledningen

Målsättningen med vägledningen var att den skulle bygga på bästa tillgängliga kunskap på området. När den skulle skrivas fanns ganska lite samlad kunskap om den samverkansmodell som regeringen föreslog. En viss kunskap om liknande modeller som använts i Norden fanns, bland annat om SSP-Skola, socialtjänst och polis i samverkan [4] och Ung & Trygg [5]. Men det saknades utvärderingar som beskrev effekterna av modellerna.

Våren 2012 genomförde Socialstyrelsen en kartläggning av forskning om samverkansmodeller, med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga. Det visade sig att det nationellt och internationellt finns lite etablerad forskning som beskriver att den här typen av samverkan är bättre än annat förebyggande arbete som genomförs [6].

Utgångspunkter och innehåll

I arbetet med vägledningen var försöksverksamheternas erfarenheter en viktig utgångspunkt. Genom kontinuerlig kontakt med de lokala verksamheterna fick vi kännedom om vilka frågor som behövde besvaras och vilket stöd som verksamheterna behövde från myndigheterna. Målsättningen med vägled-

ningen var att kunna beskriva förutsättningarna för ett bra samverkansarbete och de bestämmelser om sekretess som påverkar samverkan, samt att tydliggöra olika aktörers ansvar och. Vägledningen [2] beskriver:

- hur ungdomar i behov av stöd kan upptäckas
- hur förutsättningar för en god samverkan kan skapas
- hur olika aktörer kan bidra i arbetet med ungdomar i risk
- hur bestämmelser om sekretess ser ut
- hur de lokala verksamheterna kan följa upp hur samverkan har fungerat och vilka resultaten har varit för enskilda ungdomar.

Vägledningen har fokus på rekommendationer om hur arbetet *kan* organiseras och genomföras och tar utgångspunkt i bästa tillgängliga kunskap och erfarenhet.

I oktober 2012 avrapporterades uppdraget med vägledningen till regeringen. Vägledningen publicerades också på Socialstyrelsens hemsida där man kunde beställa en tryckt rapport eller ladda ner den som pdf. Vägledningen har sedan den publicerades laddats ner 824 gånger och den tryckta publikationen har beställts och levererats i 2040 exemplar.

Riskbedömningsmanualen

Efter avstämning med Justitiedepartementet beslutades att ett befintligt bedömningsinstrument, SAVRY¹ [7] skulle användas för att identifiera vilka ungdomar som skulle kunna vara lämpliga för en social insatsgrupp. En genomförd utredning med instrumentet ger en helhetsbedömning av den unga personens risk att återfalla i våldsbrott och andra former av allvarlig kriminalitet och ger ett stöd för planering, behandling och uppföljning av insatser. Instrumentet enbart räcker dock inte för att sortera ut vilka ungdomar som är lämpliga.

Under 2012 utbildades ett fyrtiotal socialsekreterare från de tolv försöksverksamheterna i att använda verktyget. Nio områden deltog sedan också i en efterföljande implementeringsdag.

I augusti 2013 fick kontaktpersoner i de tolv områdena besvara en enkät om implementering och användning. Sedan utbildningen hade utredning med SAVRY genomförts i åtta av de tolv verksamheterna. Ingen av dessa hade använt instrumentet för att bedöma om en ungdom är lämplig för en social insatsgrupp utan istället för att bedöma lämpliga behandlingsinsatser. Flertalet uttryckte att de redan tillgängliga verktygen för att bedöma ungdomar i risk, Ester² och BBIC³, är tillräckliga [8, 9].

Ett pågående utvecklingsarbete

När myndigheterna 2011 fick uppdraget kring sociala insatsgrupper var kunskapen om den föreslagna samverkansmodellen liten. Men sedan dess har Socialstyrelsen liksom de andra nationella myndigheterna samlat mycket ny

¹ SAVRY, Structured Assessment of Violence Risk in Youth

²Ester, Evidensbaserad Strukturerad Bedömning av Risk- och skyddsfaktorer, syftar till att underlätta, systematisera bedömning och dokumentation av risker, skydd och insatser till unga som har eller riskerar att utveckla ett normbrytande beteende.

³ BBIC, Barns Behov i Centrum är ett handläggnings- och dokumentationssystem som täcker många av ett barns livsområden såsom hälsa, känslor och beteendemässig utveckling, identitet, familj och sociala relationer, social förmåga och förmåga att klara sig själv.

kunskap om arbetet, bland annat genom kontakterna med de befintliga verksamheterna.

I samband med slutrapporteringen av regeringsuppdragen hösten 2012 publicerades en första utvärdering av arbetet i sociala insatsgrupper, genomförd av Ersta Sköndals högskola [10]. I utvärderingen beskrevs hur arbetet i försöksverksamheterna bedrivits och fungerat men den innehöll ingen utvärdering av effekter. Sedan dessa har samma högskola fått förnyat uppdrag att utvärdera sociala insatsgrupper i Stockholms stad, Botkyrka och Södertälje. Bland annat görs en jämförelse mellan ungdomar som varit föremål för sociala insatsgrupper och ungdomar som fått andra insatser från socialtjänsten. Resultat från utvärderingen kommer att presenteras i slutet av oktober 2014. Vid Kriminologiska institutionen i Stockholm pågår en uppföljning av resultat för ett sextiototal ungdomar i åldern 20–29 år som deltagit i sociala insatsgrupper i två stadsdelar. Arbetet ska enligt planen avrapporteras 2016.

I september 2014 fick Socialstyrelsen ett uppdrag att utvärdera samverkansformen sociala insatsgrupper samt resultat för de individer som varit föremål för arbetet (Ju2014/5328/PO). Utvärderingen ska redovisas till Socialdepartementet senaste den sista september 2017.

En bra nulägesrapport om de befintliga verksamheternas arbete finns i RPS slutredovisning (2014).

Socialstyrelsens åtgärder 2013–2014

2014 fick Socialstyrelsen, liksom de övriga berörda nationella myndigheterna ytterligare uppdrag från regeringen. Socialstyrelsen fick i regleringsbrevet för år 2014 i uppdrag att, utifrån eget ansvarsområde, redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att stödja arbetet med sociala insatsgrupper sedan den 21 februari 2013.

Samverkan och erfarenhetsutbyte

Socialstyrelsen har deltagit i arbets- och styrgruppsmöten som RPS kallat till allt sedan arbetet med de ursprungliga uppdragen. Socialstyrelsen har också deltagit i de aktiviteter för erfarenhetsutbyte och kommunikation som anordnats, där de lokala verksamheterna och de berörda nationella myndigheterna medverkat.

RPS har tillsammans med SKL inrättat ett nätverk för medarbetare från socialtjänsten och polisen i de befintliga lokala verksamheterna, med syfte att öka möjligheten till erfarenhetsutbyte och stöd. Ett första nätverksmöte genomfördes den 22 november 2013 då Socialstyrelsen deltog.

Tillsammans med RPS, SKL, Arbetsförmedlingen, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens Institutionsstyrelse och dåvarande Ungdomsstyrelsen har Socialstyrelsen under hösten 2013 skrivit under en gemensam förklaring om att man ska driva frågan och utvecklingen av de sociala insatsgrupperna vidare.

Samproducerade informationsmaterial

Våren 2014 togs en broschyr fram som kort beskriver principerna för arbetssättet med sociala insatsgrupper [11]. Initiativtagare var RPS som också genomfört större delen av arbetet, men samtliga involverade myndigheter har bidragit i arbetet. Myndigheterna har också tagit fram en folder med information om arbetssättet riktad till ungdomar och vårdnadshavare [12].

I juni 2014 tog RPS fram en kort informationsfolder om skyldigheten att anmäla oro för barn, enligt 14 kap. 1 § SoL. Den riktar sig till anställda inom polisen och skolan och är resultatet av ett samarbete mellan RPS, Socialstyrelsen och SKL. Foldern togs fram i väntan på de underlag om anmälnings-skyldigheten som Socialstyrelsen arbetade med och publicerade i juni 2014. Idag använder RPS enbart Socialstyrelsens underlag vid information om anmälnings-skyldigheten.

Enkät och dialog med socialtjänsten

Våren 2014 har Socialstyrelsen inventerat hur socialtjänstens behov av fortsatt stöd ser ut, inom ramen för arbetet med sociala insatsgrupper. Under maj 2014 deltog Socialstyrelsen i de workshoppar för erfarenhetsutbyte som RPS ordnade vid fyra tillfällen. Vid dessa genomfördes enskilda diskussioner med representanter från socialtjänsten.

Syftet var att socialtjänsten skulle beskriva vilka frågor de fortsatt behöver stöttning i för att kunna utveckla sitt arbete. Inför diskussionerna skickades en enkät ut till representanterna från socialtjänsten. Den innehöll strukturerade frågor om det lokala arbetet, vad som fungerat bra och dåligt, vilket stöd vägledningen varit, vilket stöd man behöver när man startar och utvecklar arbetet samt hur man vill ta del av ny kunskap.

Enkätsvaren gav inte en heltäckande bild av verksamheternas erfarenheter men utgjorde en bra utgångspunkt för mer fördjupade diskussioner med socialtjänstens representanter på plats.

Svaren från enkäten och diskussionerna tillsammans med socialtjänstens representanter gav en bra grund för att identifiera och beskriva verksamheternas erfarenheter och hur verksamheternas behov av fortsatt stöd ser ut (se rapportens nästa kapitel sidan 13).

Relevanta publikationer

Under 2013–2014 har Socialstyrelsen tagit fram en rad publikationer och författningar som direkt eller indirekt kan vara till stöd i arbetet med sociala insatsgrupper. Dessa har tagits fram utanför arbetet med sociala insatsgrupper men lyfts fram för att de kan vara till stöd i arbetet. Det är bland annat följande:

- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:6) om handläggning av ärenden som gäller barn och unga. Allmänna råden innehåller rekommendationer till socialnämnden vid arbete med barn och unga enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL i fråga om anmälan och förhandsbedömning, handläggning av ärenden och uppföljning av öppna insatser.
- Handboken *Barn och unga – Utreda, planera och följa upp öppenvårdsinsatser enligt socialtjänstlagen*. Handboken är ett komplement till Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller barn och unga. Den syftar till att vägleda socialnämndens handläggare, chefer och politiker genom att samlat redogöra för lagstiftning, föreskrifter, allmänna råd, förarbeten och beslut från Justitieombudsmannen när det gäller socialnämndens ansvar i ärenden som gäller barn och unga. Den syftar också till att stärka barns och familjers rättsäkerhet och underlätta arbetet med tillsyn och uppföljning av verksamheten. [13].
- Handboken *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*. Syftet med handboken är att öka kännedomen om lagstiftningen som gäller anmälan om barn som far illa eller misstänks fara illa enligt 14 kap. 1 § och 1 c § SoL. Den är i första hand tänkt att vara till hjälp för den som är ansvarig för en verksamhet med anmälningsskyldig personal eller som ska arbeta med att ta fram rutiner för anmälningar [14].
- Foldern *Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn*, som vänder sig till alla som i sitt yrke är skyldiga att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om eller misstänker att barn far illa. Den tar upp varför man ska anmäla, hur det går till att göra en anmälan och vilken återkoppling det går att få från socialtjänsten [15].
- *Systematisk uppföljning – beskrivning och exempel*, presenterar hur en verksamhet kan planera och arbeta med systematiskt uppföljning [16].

Socialtjänstens behov av fortsatt stöd

Utifrån den dialog som Socialstyrelsen haft med socialtjänsten i befintliga verksamheter våren 2014 redogör vi här för hur socialtjänsten beskriver behovet av fortsatt stöd i arbetet.

Fortsatt forum för erfarenhetsutbyte?

Verksamheterna har uttryckt att de uppskattar de fora för erfarenhetsutbyten, såsom erfarenhetskonferenser och nätverksmöten, som RPS genom åren arrangerat. De uttrycker att det är värdefullt att få ta del av hur andra arbetar samt att få tillfälle att kommunicera direkt med de nationella myndigheterna. Samtidigt undrar de om det kommer att finnas någon utpekad myndighet som kommer att förvalta den kunskap som nu finns och fortsätta driva utvecklingsarbetet framåt. Om inte, finns det farhågor om en försvårad kunskapsöverföring och ett försvårat utbyte mellan verksamheterna och en risk att det påbörjade utvecklingsarbetet kommer att stanna av.

Socialstyrelsen anser att möjligheten till erfarenhetsutbyten är viktigt för ett fortsatt utvecklingsarbete. Det nätverk som SKL förvaltar (se tidigare sidan 11) är ett viktigt forum och Socialstyrelsen avser att fortsätta att delta i nätverket.

Definitionen av en social insatsgrupp

Redan vid uppstarten av försöksverksamheterna för de sociala insatsgrupperna väcktes frågor om vad en social insatsgrupp är. I Socialstyrelsen vägledning beskrivs sociala insatsgrupper som en modell för hur olika aktörer kan samverka kring en ungdom.

I våra kontakter med de lokala verksamheterna genom åren har man uttryckt en osäkerhet i hur arbetet ska utföras. Vissa verksamheter tillämpar sociala insatsgrupper som en beslutad insats medan andra använder det som en serviceinsats. Verksamheterna uttrycker alltså att de önskar att Socialstyrelsen definierar hur tillämpningen bör ske.

Myndigheten behöver se över möjligheten att ytterligare stödja verksamheterna i detta.

Urval av deltagande ungdomar

Verksamheterna har valt ut ungdomar på olika grunder. Många har inkluderat ungdomar under 15 år. Skälet till detta är att de vill komma in tidigt med förebyggande insatser. Vissa verksamheter har inkluderat ungdomar utifrån mer generella riskfaktorer såsom till exempel ungdomar med problem på flera livsområden men som inte nödvändigtvis ännu har begått brott. Andra verksamheter har strikt valt ungdomar med en redan svår brottsproblematik.

I dialogen med de lokala verksamheterna uttrycker vissa en önskan om större tydlighet när det gäller vilka ungdomar som ska inkluderas i arbetet med sociala insatsgrupper.

I Socialstyrelsens vägledning [2] från 2012 finns rekommendationer om hur man upptäcker vilka ungdomar som kan vara lämpliga att inkludera i arbetet med sociala insatsgrupper. Rekommendationen bygger på bästa tillgängliga kunskap om hur man upptäcker ungdomar med risk att återfalla i brott eller att rekryteras till kriminella nätverk. Inom ramen för försöksverksamheten med sociala insatsgrupper rekommenderade Socialstyrelsen 2012 att bedömningsinstrumentet SAVRY skulle användas för bedömning av risken för en ungdom att återfalla i våldsbrott eller annan allvarlig kriminalitet (se tidigare avsnitt sidan 9). Men instrumentet kan inte ensamt användas för att sortera ut vilka ungdomar som ska ingå. Det är viktigt att en helhetsbedömning som tar hänsyn till olika riskfaktorer i den unga personens vardag dessutom görs.

Vi har i dag inte någon kännedom om resultat av arbetet i sociala insatsgrupper för olika grupper av ungdomar, vilket krävs för att komma med en mer specifik rekommendation om vilka ungdomar som är lämpliga att inkludera. Mer kunskap kan bland annat komma ur den utvärdering Socialstyrelsen ska genomföra under 2015–2017, där det kommer att bli nödvändigt att sätta upp ramar för målgruppen eller målgrupperna som ska utvärderas.

Vilka ungdomar man lokalt väljer att inkludera måste tills vidare utgå från vägledningens tidigare rekommendationer och grundas på de egna erfarenheterna av arbetet och av hur de lokala förutsättningarna ser ut, till exempel när det gäller problembild, resurser och vilka andra alternativa arbetssätt man har att tillgå.

Att inhämta ett samtycke

Vid uppstarten av försöksverksamheterna 2011 uppstod många frågor om hur sekretesslagstiftningen ska hanteras. Utifrån detta tog Socialstyrelsen också upp, i vägledningen 2012, hur bestämmelser om sekretess ser ut och vad man ska tänka på när man inhämtar samtycke till informationsutbyte från ungdomar och i förekommande fall vårdnadshavare. I kontakterna med befintliga verksamheter under våren 2014 visade det sig dock att frågorna om hur ett samtycke ska upprättas alltså kvarstår.

Socialstyrelsen behöver se över, hur man på ett tydligare och mer konkret sätt, kan stödja verksamheterna i detta framöver.

Lokal samordning

I vägledningen beskriver vi att samordning är en viktig komponent för en effektiv samverkan. Verksamheterna bekräftar detta och menar att en fungerande samordning med tillräckligt tillsatta resurser är en framgångsfaktor. Innehåll och resurser som avsätts för samordning skiljer sig avsevärt mellan olika lokala verksamheter. Funktionen som samordnare kan vara olika omfattande, ha olika innehåll och placeringen i organisationen varierar.

Verksamheterna har uttryckt att de behöver mer kunskap om exempelvis hur samordningen ska organiseras, vilka kvalifikationer en samordnare bör ha, vilka arbetsuppgifter som ska ingå och hur man håller i bra nätverksmöten.

Ett utvecklingsarbete på det här området skulle kunna främjas av ett fortsatt erfarenhetsutbyte och lärande i och mellan befintliga verksamheter, exempelvis genom det nätverk som SKL förvaltar.

Metoder för att förebygga återfall i brott

I de kontakter vi haft med socialtjänsten under våren 2014 uttrycker flera verksamheter att man behöver mer kunskap om hur man kan arbeta för att förebygga återfall i brott bland unga. Socialstyrelsen har inte ett självklart uppdrag att utvärdera effekter av insatser utan vi arbetar främst med att objektivt värdera den forskning som finns och att vägleda och ge rekommendationer.

Sedan vägledningen skrevs har Socialstyrelsen tittat närmare på hur till exempel forskningen av motiverande samtal (MI; Motivation interview), för att hindra att ungdomar återfaller i brott, ser ut. Efter att över 300 publikationer har gått igenom visar det sig inte finnas någon publicerad utvärdering som beskriver resultat av samtal med ungdomar som begår brott.

I nuläget är den information som finns i vägledningen den bästa tillgängliga och tillförlitliga kunskap som finns när det gäller brottsförebyggande arbete med ungdomar. Flera utvärderingar av metoder pågår och Socialstyrelsen följer och delvis bedriver det arbetet. I takt med att det kommer ny tillförlitlig kunskap kan våra rekommendationer i de här frågorna komma att förändras.

Lokal uppföljning

Verksamheterna har uttryckt att det är svårt att mäta med att också följa upp verksamheten och att man anser att man inte har kunskap att göra det på rätt sätt. Man önskar mer konkret stöd i hur man kan följa upp arbetet i sociala insatsgrupper.

I Socialstyrelsens vägledning finns ett avsnitt som syftar till att beskriva hur man kan följa upp sin egen lokala verksamhet och resultaten för varje enskild ungdom. Myndigheten har också nyligen kommit ut med en skrift om hur professionella inom socialtjänsten kan genomföra systematisk uppföljning [16], en skrift som kan utgöra ett förbättrat stöd till verksamheterna för de sociala insatsgrupperna.

Socialstyrelsen behöver se över möjligheten att komma med mer konkret vägledning om hur man kan följa upp det lokala arbetet. Exempelvis genom att utveckla myndighetens tidigare kunskapsunderlag och ge exempel på hur man särskilt kan följa upp sociala insatsgrupper.

Slutsatser och fortsatt stöd

Fördelningen av uppdragen mellan myndigheterna har försvårat implementeringen. Vår uppfattning är att det varit en utmaning för RPS att initiera och stödja de nya verksamheterna eftersom det inledningsvis inte fanns någon vägledning framtagen för hur arbetet bör genomföras. Att vägleda socialtjänsten i arbetet är vanligtvis Socialstyrelsens uppdrag. I Socialstyrelsens dialog med socialtjänsten har framförts att det i vissa frågor kommit olika budskap från myndigheterna. Samarbetet mellan de nationella myndigheterna har fungerat bra men myndigheterna har i enstaka frågor haft olika uppfattningar.

Ett pågående utvecklingsarbete

I dag finns lokala verksamheter för sociala insatsgrupper på många platser i landet. Vår uppfattning är att arbetet i hög grad är anpassat till lokala förhållanden och därmed organiseras och genomförs på olika sätt.

Det är uppenbart att det inom en ganska kort tidsrymd och inom verksamheternas befintliga ramar är möjligt att starta upp en fungerande lokal verksamhet. Men erfarenheterna säger att det tar tid att hitta ändamålsenliga former för arbetet. I nuläget saknas en systematisk utvärdering av resultaten för de ungdomar som deltagit i de sociala insatsgrupperna men de pågående verksamheterna uppfattar att det är ett bra sätt att arbeta.

Det finns därför god anledning att fortsätta stödja och följa det utvecklingsarbete som påbörjats runt om i landet.

Socialtjänstens behov av stöd

De befintliga verksamheterna har uttryckt att de uppskattat de fora för erfarenhetsutbyte som ordnats under uppdragen och att de önskar att sådana initiativ från nationellt håll ska fortsätta.

Den vägledning som Socialstyrelsen tagit fram verkar vara ett användbart verktyg när man vill starta upp ett arbete med sociala insatsgrupper lokalt. Socialtjänsten uttrycker samtidigt ett behov om att i vissa frågor få ytterligare eller mer tydlig vägledning om hur man ska definiera en social insatsgrupp, vilka ungdomar man ska välja ut, hur man upprättar ett samtycke, vilka insatser för att förebygga återfall i brott som man kan erbjuda och hur man ska följa upp resultat för ungdomarna.

Socialstyrelsens fortsatta arbete

Socialtjänsten är utsedd att lokalt samordna arbetet med de sociala insatsgrupperna. Socialstyrelsen har uppgiften att vägleda socialtjänsten i hur detta ska genomföras på bästa sätt. Myndigheten avser att under 2015–2016:

1. fortsätta hålla kontakt med verksamheterna bland annat genom det nätverk som SKL förvaltar
2. uppdatera delar av vägledningen utifrån de förändringar som skett i socialtjänstlagen och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
3. se över vägledningen gällande frågor om samtycke, beslut om insats och lokal uppföljning
4. se till att frågor om urval av ungdomar aktualiseras och omhändertas i den kommande utvärderingen

Referenser

1. Sociala insatsgrupper. Redovisning av regeringsuppdrag. Stockholm: Polisen; 2012.
2. Samverkan i sociala insatsgrupper – vägledning för lokalt arbete i syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga. Stockholm: Socialstyrelsen; 2012.
3. Redovisning av uppdrag att utveckla en riskbedömningsmanual till sociala insatsgrupper. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013.
4. <http://www.ssp.kk.dk/English>
5. <http://www5.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisprevu.nsf/vyPublicerade/7756C8D5EF30D331C1257A0E004C2B51?OpenDocument>
6. Kartläggning av forskning kring samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga. Stockholm: Socialstyrelsen; 2012. Tillgänglig på <http://socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-10-14>
7. Långström N. Att bedöma risk för återfall i brott bland antisociala unga. En kunskapsöversikt. Rapport 2/03. Stockholm: 2003.
8. Andershed H.& Andershed A-K. Risk-need assessment for youth with or at risk for conduct problems: Introducing the computerized assessment system ESTER. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 377-383. 2010.
9. Barns behov i centrum (BBIC). Studiematerial. Stockholm: Socialstyrelsen; 2010.
10. Utvärdering sociala insatsgrupper. Individinriktad samverkan kring unga i riskzonen. Stockholm: Ersta sköndals högskola; 2012.
11. Sociala insatsgrupper. Vad är det? Stockholm: Polisen; 2014.
12. Folder om sociala insatsgrupper. Stockholm: Polisen; 2014.
13. Barn och unga - Utreda, planera och följa upp öppenvårdsinsatser enligt socialtjänstlagen. Socialstyrelsen: Stockholm; 2014
14. Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.
15. Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn – information för dig som är anmälningsskyldig enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.
16. Systematisk uppföljning. Beskrivning och exempel. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.